

РЕЗУЛЬТАТИ моніторингу стану соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за 2020 рік

I. Загальні результати моніторингу

Оцінка соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за 2020 рік здійснена відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 856 «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики» за переліком показників, наведених у додатку 2 до Порядку.

Оцінка здійснена на підставі наявних даних офіційної статистики та інформації центральних та місцевих органів виконавчої влади за 60 показниками, що характеризують ситуацію за 12 напрямками в різних сферах соціально-економічного розвитку регіонів, визначено місце кожного регіону за окремим напрямком та узагальнююче рейтингове місце за усіма напрямками оцінки.

За підсумками звітного періоду в цілому в регіонах **спостерігалися негативні тенденції щодо динаміки виробництва в ключових сферах розвитку: промисловості, сільському господарстві та освоєнні капітальних інвестицій**, про що свідчить динаміка основних соціально-економічних показників:

зменшились обсяги виробництва промислової продукції у 20 регіонах та в цілому по Україні на 4,5 %, (у 2019 році – зменшення на 0,5%);

зменшились обсяги виробництва продукції сільського господарства у 17 регіонах та в цілому по Україні на 11,5% (у 2019 році – зростання на 1,4%);

зменшились обсяги капітальних інвестицій в усіх регіонах та в цілому по Україні – на 38,2% (у 2019 році – зростання на 15,5%);

обсяги заборгованості з виплати заробітної плати зросли у 18 регіонах, а в цілому по Україні зменшились на 0,3 відсоткових пункти у порівнянні з аналогічним показником станом на 01.01.2020 року;

показники **рівня безробіття населення** за 2020 рік порівняно з показниками 2019 року збільшилися в усіх регіонах та в цілому по Україні.

Збереження **позитивної динаміки спостерігається** за такими індикаторами:

доходи місцевих бюджетів збільшилися в усіх регіонах, в межах від 0,8 % у Полтавській до 10,8 % у Київській областях, і в середньому по Україні показник приросту склав 5,4 % (за відповідний період 2019 року – 15,8 %), що свідчить про фінансову спроможність на регіональному рівні;

реальна заробітна плата зросла в усіх регіонах: від 2,9 % у Волинській до 13,5 % у Луганській областях та в цілому по Україні – на 7,4 % (у 2019 році – на 9,8 %);

показник обсягів будівельної продукції в цілому по Україні склав 105,6 % (у 2019 році – 123,6 %).

II. Результати моніторингу за напрямками

Напрямок «**ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ГРУНТОВАНІСТЬ**» включає 3 показники, які комплексно характеризують рівень життя населення та стан розвитку регіональної економіки.

Одним з основних індикаторів стану економіки регіону є показник валового регіонального продукту, який допомагає охопити всі особливості регіональної структури виробництва, а рівень валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу населення дає можливість виділити найбільш продуктивні регіони України.

За підсумками 2019 року усі регіони продемонстрували зростання **валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу населення** у порівнянні з показниками 2018 року, і в середньому по Україні цей показник склав 94661 гривень (у 2018 році – 84235 гривень).

Традиційним лідером серед інших регіонів за цим показником є місто Київ (320885 гривень). Вищим за середньоукраїнський показник валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу населення зафіксовано у таких промислово розвинених регіонах, як Полтавська (134449 гривень), Київська (123267 гривень) та Дніпропетровська (122379 гривень) області.

Територіальна диспропорція щодо обсягу валового регіонального продукту на одну особу зменшилася, порівняно з 2018 роком (17,4 раза), і склала 17,1 раза (максимальне значення у 2019 році спостерігалось у м. Києві – 320885 грн., мінімальне у Луганській області – 18798 грн.).

Стабільне підвищення доходів населення є першорядним підґрунтям зростання економіки регіонів та держави в цілому. Доходи населення характеризують динаміку окремих блоків економічної системи й відображають стан справ у сфері кінцевого споживання, що дозволяє оцінювати реальний рівень вирішення завдань з підвищення добробуту населення.

У 2020 році **наявні доходи населення** збільшились в усіх регіонах, порівняно з показниками 2019 року, і в середньому по Україні цей показник у розрахунку на одну особу населення склав 73355 гривень (у 2019 році – 69140 гривень).

Регіонами з вищим за середньоукраїнське значенням показника **наявного доходу на одну особу** у 2020 році є м. Київ (179302 гривень), Дніпропетровська (92083 гривень), Запорізька (81949 гривень), Одеська (80164 гривень), Київська (79263 гривень) та Полтавська (77547 гривень) області, і основним фактором впливу на розмір доходу населення є галузева структура економіки зазначених регіонів.

Упродовж 2020 року **коефіцієнт вибуття сільського населення** (у розрахунку на 10 тис. осіб наявного сільського населення) порівняно з показниками 2019 року зменшився в усіх регіонах, в цілому по країні - з 148,3 до 111,3.

Найвище значення цього показника зафіксовано у Сумській (158,4), Кіровоградській (157,9), Харківській (157,1) та Київській (155,0) областях, а відповідно найнижче у Закарпатській (35,8), Чернівецькій (56,5) та Івано-Франківській (75,3) областях.

Напрям **«ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ»** включає 7 показників, які характеризують стан розвитку реального сектору економіки (промисловість, сільське господарство, будівництво) та рівень цін на споживчому ринку (індекс цін).

За підсумками 2020 року **обсяги промислового виробництва** в Україні зменшилися на 4,5% (у 2019 році - зменшення на 0,5%).

Збільшення виробництва промислової продукції спостерігалось у 5 регіонах (у 2019 році – у 9 регіонах): від 0,7% у Одеській до 5,4% у Львівській областях. Також наростили обсяги промислового виробництва підприємства Херсонської (на 4,8%), Миколаївської (на 2,6%) та Кіровоградської (на 2,2%) областей.

Зменшення обсягів виробництва промислової продукції за підсумками 2020 року спостерігалось у 20 регіонах (у 2019 році – у 16 регіонах), від -0,2% у Полтавській до -14,1% у Чернівецькій областях. Значне скорочення обсягів зафіксовано також у Дніпропетровській області (-12,2%), Тернопільській (-8,3%), Закарпатська (-7,3%) та Запорізькій (-7,1%) областях.

Спад виробництва спостерігалось у таких основних напрямках промислової діяльності як:

➤ **добувній промисловості і розробленні кар'єрів** виробництво продукції зменшилося в цілому по Україні на -3,0% (у 2019 році -1,6%). Серед основних видів діяльності у добувній промисловості скоротилося добування кам'яного та бурого вугілля (-13,7%); добування сирої нафти та природного газу (-1,9%), добування металевих руд (на -2,4%), добування інших корисних копалин та розроблення кар'єрів (-36,7%).

Скорочення обсягів виробництва у добувній промисловості у 2020 році зафіксовано у 10 регіонах (за підсумками 2019 року – у 9 регіонах), з найбільшим скороченням у Волинській (-30,3%), Херсонській (-26,7%) та Черкаській (-26,0%) областях.

У 13 регіонах, де обсяги виробництва у галузі збільшилися, їх зростання варіювало від +1,0% у Івано-Франківській до +372,6% в Одеській областях. У Закарпатській області обсяги виробництва у 2020 році залишилися на рівні попереднього року.

➤ **постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря** зменшення виробництва по Україні становило -0,9% (у 2019 році -4,4%). Скорочення виробництва спостерігалось у 11 регіонах (у 2019 році – у 17 регіонах), з яких найбільше скорочення було зафіксовано в Івано-Франківській (-15,7%), Вінницькій (-14,7%), Луганській (-13,0%) та Рівненській (-9,1%) областях.

Зростання виробництва у галузі спостерігалось у 14 регіонах і коливалося від +0,8% у Черкаській до +23,3% у Закарпатській областях.

➤ **окремих видах переробної промисловості.** Зменшення виробництва продукції переробної промисловості становило -5,9% та спостерігалось у 20 регіонах (у 2019 році – у 16 регіонах): від -0,1% (в Одеській області) до -20,1% (у Чернівецькій області).

За видами переробної галузі скорочення виробництва спостерігалось у:

– **виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів**, де спад по Україні склав -0,8% (у 2019 році спостерігалось зростання на 3,3%) внаслідок зменшення споживчого та зовнішнього попиту. Серед основних видів виробництва харчової галузі відбулось зменшення обсягів виробництва харчових продуктів (-0,5%) та напоїв (-3,3%).

Зменшення обсягів виробництва у галузі за підсумками 2020 року зафіксовано в 15 регіонах (за підсумками 2019 року – у 13 регіонах): найбільше – у Луганській (-18,6%), Хмельницькій (-17,4%), Тернопільській (-17,0%), Івано-Франківській (-13,6%) та Закарпатській (-13,5%) областях.

Серед 10 регіонів спостерігалось зростання виробництва, приріст варіював від +0,1 (у Волинській області) до +13,7 (у Львівській області).

– у **текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів**, де спад по Україні склав -6,1% (у 2019 році -7,5%). Загалом, по Україні текстильне виробництво скоротилося на 1,7%; виробництво одягу – на 10,4%; шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів одягу – на 3,0%.

Зменшення обсягів виробництва продукції текстильної промисловості спостерігалось у 21 регіоні (у 2019 році – у 18 регіонах): найбільше – у Вінницькій (-42,6%), Київській (-41,4%) Донецькій (-33,9%), Чернівецькій (-35,7%), Кіровоградській (-26,5%), Луганській (-24,8%), Запорізькій (-24,4%), Чернігівській (-23,5%), Миколаївській та Тернопільській (по -22,0%) областях.

У 4 регіонах зафіксовано зростання: у Дніпропетровській (+46,4%), Херсонській (+29,8%), Львівській та Рівненській (по +3,6%) областях.

– у **виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічній діяльності**, по Україні зменшення виробництва становило -2,9% (у 2019 році на 5,2%). Серед основних видів діяльності галузі зменшились обсяги оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корки, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння (на 8,4%); поліграфічної діяльності, тиражування записаної інформації (на 9,4%).

Зменшення обсягів виробництва у деревообробній та поліграфічній діяльності було зафіксовано у 15 регіонах (у 2019 році також в 15 регіонах), з найбільшим скороченням у Чернівецькій (-22,6%), Івано-Франківській (-20,4%), Закарпатській (-18,2%) та Полтавській (-18,7%) областях.

Нарощення виробництва продукції галузі спостерігалось у 10 регіонах: від +0,2% у Вінницькій до +29,1% у Хмельницькій областях.

– **виробництві коксу, продуктів нафтоперероблення** спад обсягів виробництва по Україні становив -2,0% (у 2019 році зростання на 3,1%). При цьому скорочення виробництва продукції спостерігалось у Дніпропетровській (-4,0%), Донецькій (-6,3%), Запорізькій (-1,6%) та Харківській (-9,8%) областях.

– у **металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування** по Україні обсяги зменшилися на 8,7% (у 2019 році – зросли на 1,4%), в умовах зниження попиту з боку машинобудування. Серед основних

видів металургійної діяльності зменшилися обсяги металургійного виробництва (-8,5%), а також виробництва готових металевих виробів (-9,8%).

Зменшення обсягів виробництва металургійної продукції мало місце у 18 регіонах (у 2019 році – у 19 регіонах), з найбільшим спадом у Вінницькій (-40,6%), Тернопільській (-16,6%), Дніпропетровській (16,2%), Сумській (-15,9%), Черкаській (-15,7%) областях та м. Києві (-20,5%).

Нарощення обсягів виробництва у металургійній галузі спостерігалось у 7 регіонах: від +0,2% у Чернігівській до +14,9% у Луганській областях.

– у *машинобудуванні* виробництво по Україні зменшилося на 17,6% (у 2019 році – на 2,2%) в умовах високої конкуренції з боку іноземних аналогів на внутрішньому ринку. Серед основних видів машинобудування в Україні зменшилося виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів (-14,4%), інших транспортних засобів (-27,5%), виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (-24,8%), електричного устаткування (на -0,9%), машин і устаткування (-16,0%).

Негативна динаміка виробництва продукції галузі машинобудування спостерігалась у 21 регіоні (у 2019 році - у 18 регіонах). Найбільший спад зафіксовано у Полтавській (-34,7%), Черкаській (-37,3%), Чернівецькій та Чернігівській (по -33,0%) областях.

Збільшення виробництва у машинобудуванні спостерігалось у 4 регіонах: Київській (+37,87%), Кіровоградській (+25,8%), Івано-Франківській (+11,7%) та Рівненській (+11,4%) областях.

За видами переробної галузі приріст виробництва спостерігався у:

– *виробництві хімічних речовин і хімічної продукції* загальне зростання по Україні склало +5,1% (у 2019 році +12,9%). Серед основних видів продукції хімічної промисловості відбулось збільшення обсягів виробництва основної хімічної продукції, добрив і азотних сполук, пластмас і синтетичного каучуку в первинних формах (на 6,4%); пестицидів та іншої агрохімічної продукції (+40,7%), фарб, лаків і подібної продукції, друкарської фарби та мастик (на 15,8%), мила та мийних засобів, засобів для чищення та полірування, парфумних і косметичних засобів (+1,9%).

Нарощення обсягів виробництва у хімічній галузі за підсумками 2019 року зафіксовано в 11 регіонах (за підсумками 2019 року – у 13 регіонах). Найбільше виробництво зросло в Одеській (+102,9%), Львівській (+13,5%), Миколаївській (+10,7%), Житомирській (+10,3%), Донецькій та Черкаській (по +10,0%) областях.

Зменшилося виробництво продукції хімічної промисловості в 14 регіонах: від -0,9% у Луганській до -48,8% у Тернопільській областях.

– *виробництві основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів* обсяги виробництва по Україні в цілому збільшилися на 3,0% (у 2019 році – на 3,7%) в умовах стабільного внутрішнього попиту.

Збільшення виробництва фармацевтичної продукції у 2019 році зафіксовано у 4 регіонах (у 2019 році – у 6 регіонах): Вінницькій (+109,3%), Житомирській (+8,3%), Запорізькій (+0,3%) та Кіровоградській (+7,9%) областях.

Зменшення обсягів виробництва відбулось у 8 регіонах: від -2,3% у Донецькій до -32,6% у Сумській областях.

– *виробництві гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції* по Україні зростання виробництва становило +0,1% (у 2019 році +6,7%) Серед основних видів діяльності в галузі збільшилось виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції (на 1,2%).

Зростання виробництва неметалевої продукції спостерігалось у 9 регіонах (у 2019 році – 18 регіонах): від +0,1% у Львівській до +27,1% у Чернігівській областях.

Скорочення виробництва продукції спостерігалось у 15 регіонах (у 2019 році – у 6 регіонах). Найбільший спад було зафіксовано в Луганській області (-17,2%).

Всього по Україні за підсумками 2020 року було реалізовано промислової продукції (товарів, послуг) без ПДВ та акцизу на суму понад 2481,1 млрд. гривень.

Обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу в середньому по Україні у 2020 році становив 59435,3 гривень, що на 0,7% більше, ніж у 2019 році (59027,7 гривень).

При цьому територіальна диспропорція щодо обсягів реалізованої промислової продукції на одну особу збільшилася проти 2019 року (13,9 раза) і склала 15,2 раза (максимальне значення у 2020 році спостерігалось у Дніпропетровській області – 135366,4 грн., мінімальне у Луганській області – 8904,5 грн.).

За підсумками 2020 року зафіксовано негативну динаміку по Україні щодо **обсягу виробництва сільськогосподарської продукції** – зменшення на 11,5% (у 2019 році – збільшення на 1,4%).

За звітний період **обсяги виробництва продукції збільшилися** у 6 регіонах: Чернігівській (на 4,7 %), Сумській (на 4,1 %), Івано-Франківській (на 3,2 %), Рівненській (на 3,1 %), Чернівецькій (на 0,6 %) та Львівській (на 0,2 %) областях. У Волинській області продукції сільського господарства у 2020 році вироблено на рівні минулого року.

Зменшення обсягу виробництва валової продукції сільського господарства у 2020 році в порівнянні з 2019 роком зафіксовано у 17 регіонах в межах від – 1,0 % у Тернопільській до -38,4 % у Одеській області. Обсяги виробництва також суттєво зменшилися у Кіровоградській (на 32,2 %), Миколаївській (на 25,1 %), Черкаській (на 24,4 %), Київській (на 19,5 %), Вінницькій (на 16,1 %), Дніпропетровській (на 15,6 %) та Луганській (на 14,6 %) областях.

У 2020 році зменшення обсягів виробництва спостерігалось майже по всіх основних видах продукції рослинництва і тваринництва. Водночас, збільшено загальний обсяг виробництва картоплі – на 2,9% по відношенню до 2019 року та обсяг вирощування сільськогосподарських тварин на підприємствах – на 1,3%.

Вагомий вплив на показники у звітному періоді мали: несприятливі погодно-кліматичні умови, що вплинули на показники урожайності; тенденції до скорочення чисельності сільськогосподарських тварин у галузі тваринництва.

Так, за даними Держстату скорочення загального виробництва продукції сільського господарства зумовлено, насамперед, значним зменшенням виробництва продукції рослинництва, загалом на 13,9% до 2019 року, яке було зафіксовано у 18

областях і варіювало від 0,3% у Львівській до 42,2% в Одеській областях. Водночас, збільшення обсягів забезпечено у Волинській (на 0,7%), Чернівецькій (на 1,8%), Рівненській (на 4,5%), Сумській (на 4,9%), Івано-Франківській (на 5,5%) та Чернігівській (на 6,4%) областях.

Так, загальне виробництво зернових та зернобобових культур станом на 01.12.2020 було меншим на 17,6% до показника 2019 року, сої – на 25,1%, ріпаку – на 21,2%, соняшнику – на 13,9%. Крім того, буряку цукрового було накопано на 19,1% менше, овочів зібрано на 0,7% менше, плодів та ягід – на 8,3%, винограду – на 26,5%.

На початок грудня 2020 року порівняно з відповідним періодом 2019 року спостерігалось зменшення обсягів виробництва:

зернових і зернобобових культур у 19 областях, найсуттєвіше в Одеській (на 47,3%), Черкаській (на 45,6%), Кіровоградській (на 39,5%), Київській (на 33,7%) та Вінницькій (на 33,2%);

сої у 17 областях, найбільше у Дніпропетровській (на 70,1%), Кіровоградській (на 58,5%), Черкаській (на 57,8%), Київській (на 53,6%) та Вінницькій (на 46,6%);

ріпаку у 15 областях, найбільше у Полтавській (на 79,9%), Черкаській (на 76,2%), Одеській (на 66,9%), Київській (на 54,1%) та Вінницькій (на 42,6%);

соняшнику у 13 областях, найбільше у Миколаївській (на 34,7%), Кіровоградській (на 32,9%), Одеській (на 31,8%), Дніпропетровській (на 30,3%) та Луганській (на 21,3%);

буряку цукрового у 17 областях із 18, що займалися їх вирощуванням, найбільше в Івано-Франківській (на 47,7%), Тернопільській (на 38,0%), Харківській (на 37,0%), Хмельницькій (на 34,5%) та Донецькій (на 30,7%);

картоплі у 7 областях, найбільше у Запорізькій (на 18,8%) та Харківській (на 15,5%);

овочевих культур у 12 областях, найсуттєвіше в Одеській (на 18,2%), Луганській (на 16,6%), Харківській (на 16,2%), Донецькій (на 10,9%) та Хмельницькій (на 9,6%);

плодових та ягідних культур у 19 областях, найбільше в Закарпатській (на 32,5%), Херсонській (на 24,2%), Дніпропетровській (на 23,7%), Харківській (на 20,4%) та Одеській (на 17,9%);

винограду у 16 областях, найбільше в Запорізькій (на 36,8%), Одеській (на 34,3%), Миколаївській (на 28,7%), Київській (на 25,6%) та Житомирській (на 22,6%).

Також, на показник виробництва сільськогосподарської продукції 2020 році вплинуло загальне зниження обсягу виробництва продукції тваринництва на 2,6%, яке було зафіксовано у 19 областях. Скорочення варіювало від 0,1% у Житомирській до 16,3% у Луганській областях. На рівні 2019 року продукції тваринництва вироблено в Івано-Франківській області. Збільшення обсягів спостерігалось у Львівській (на 1,4%), Тернопільській (на 1,3%), Вінницькій (на 0,6%), Дніпропетровській (на 0,1%) областях. У звітному періоді зменшилось загальне виробництво молока на 4,2%, яєць – на 2,9% та вовни – на 9,7%.

Скорочення загального виробництва молока спостерігалось у 22 областях, найсуттєвіше у Донецькій (на 11,3%), Чернігівській (на 10,5%), Кіровоградській (на 9,5%), Харківській (на 9,2%) та Запорізькій (на 8,2%) областях. Зростання виробництва забезпечено в Тернопільській (на 2,8%) та Хмельницькій (на 2,5%) областях.

Зменшення виробництва яєць птиці свійської відбулося у 17 областях, найсуттєвіше у Миколаївській (на 26,8%), Полтавській (на 18,2%), Запорізькій (на 15,4%), Одеській (на 14,4%) та Дніпропетровській (на 10,3%) областях. Збільшення виробництва відбулось у 7 областях, найбільше в Івано-Франківській (на 14,3%), Донецькій (на 4,9%) та Київській (на 4,7%).

Зниження виробництва вовни зафіксовано у 19 областях, найсуттєвіше у Черкаській та Кіровоградській (на 50,0%), Київській (на 28,6%), Херсонській (на 24,2%) та Житомирській (на 18,5%). Збільшення виробництва відбулось у Тернопільській (у 2 рази), Рівненській (на 22,2%) та Сумській (на 4,8%) областях. На рівні відповідного періоду минулого року вовни вироблено у Дніпропетровській та Хмельницькій областях.

Підприємства 10 областей у 2020 році порівняно із 2019 роком зменшили обсяг вирощування сільськогосподарських тварин, найсуттєвіше у Закарпатській (на 14,1%), Миколаївській (на 12,9%) та Херсонській (на 12,5%), областях. Нарощення обсягу зафіксовано у 14 областях, приріст варіював від 0,3% у Чернівецькій та Сумській до 12,2% у Житомирській областях.

Обсяг виробництва продукції сільського господарства у розрахунку на 100 гектарів сільськогосподарських угідь у 2020 році, у порівнянні з показниками попереднього року, в цілому по країні зменшився на 11,5% і склав 1525,7 тис. гривень. Відповідна тенденція щодо зменшення обсягу виробництва продукції сільського господарства у розрахунку на 100 гектарів сільськогосподарських угідь мала місце у 17 регіонах.

Традиційними лідерами за цим показником є: Вінницька (2384,7 тис. гривень), Тернопільська (2318,4 тис. гривень), Чернівецька (2258,1 тис. гривень), Івано-Франківська (2209,4 тис. гривень), Хмельницька (2191,1 тис. гривень), Черкаська (2101,1 тис. гривень) та Київська (2042,8 тис. гривень) області.

За підсумками 2020 року у 12 регіонах спостерігалось **збільшення обсягу виробництва будівельної продукції**: від 2,2 % у Тернопільській області до 61,6 % у Хмельницькій областях, в цілому по Україні зростання склало 5,6 % (за 2019 рік зростання на 23,6 %).

В розрізі регіонів найбільше зростання обсягу будівельної продукції, крім Хмельницької області, зафіксовано у Одеській (на 49,1 %), Донецькій (на 35,5 %), Чернігівській (на 23,8 %) Львівській (на 22,7 %), Черкаській (на 16,8 %) та Київській (на 16,3 %) областях.

Негативну динаміку щодо виробництва будівельної продукції за підсумками 2020 року зафіксовано у 13 областях: Кіровоградській (на 35,8 %), Херсонській (на 31,7 %), Миколаївській (на 26,0 %), Житомирській (на 24,4 %), Запорізькій (на 21,9

%), Закарпатській (на 18,0 %), Дніпропетровській (на 13,6 %) та Чернівецькій (на 0,9 %) областях.

У грудні 2020 року по відношенню до грудня 2019 року ситуація на споживчому ринку в усіх регіонах характеризувалася стабільним зростанням цін. Так, середній індекс споживчих цін в цілому по Україні становив 105,0% (у грудні 2019 року зростання становило 4,1 %). Серед регіонів індекс споживчих цін варіював від 102,9% (у Вінницькій області) до 105,9% (у Черкаській області).

Напрямок **«ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА СПІВПРАЦЯ»** включає 4 показники, які характеризують ситуацію із залученням в економіку регіонів інвестиційних ресурсів, розвиток інновацій та стан зовнішньої торгівлі товарами (експорт).

У 2020 році підприємствами та організаціями країни за рахунок усіх джерел фінансування було освоєно понад 419,8 млрд. грн. капітальних інвестицій.

Індекс капітальних інвестицій за звітний період в цілому по Україні становив 61,8 % проти 115,5 % у 2019 році. Зменшення обсягу освоєних капітальних інвестицій мало місце в усіх регіонах (за 2019 рік у 4 регіонах): від -18,1 % у Хмельницькій до -67,3 % у Херсонській областях.

Крім Херсонської області, найбільше обсяги капітальних інвестицій скоротилися у Закарпатській (58,0 %), Київській (на 57,0 %), Львівській (50,8 %), Миколаївській (на 48,0 %), Івано-Франківській (на 45,3 %), Черкаській (на 44,6 %), Вінницькій (на 44,4%) та Чернівецькій (на 43,2 %) областях.

Обсяг капітальних інвестицій на одну особу в середньому по Україні у 2020 році становив 9157,7 гривень. При цьому, територіальна диспропорція щодо обсягів капітальних інвестицій на одну особу зменшилася проти 2019 року (46,8 раза) і склала 40,7 раза (максимальне значення у 2020 році спостерігалось у м. Києві – 44214,4 грн., мінімальне у Луганській області – 1086,3 грн.).

Національний банк удосконалив обчислення статистики прямих іноземних інвестицій відповідно до міжнародних стандартів.

За новою методологією в 1 кварталі 2020 року зафіксовано **чистий відплив за прямими іноземними інвестиціями** у розмірі 1,6 млрд дол. США, зумовлений вилученням реінвестованих доходів реального сектору (за попередньою методологією чистий приплив становив 540 млн дол. США).

Згідно наявних статистичних даних Національного банку України, за 2020 рік **обсяг прямих інвестицій в Україну (залишки за регіонами)** склав 48934,6 млн дол. США.

У загальному обсязі прямих інвестицій найбільша частка припадає на м. Київ (44,5%) та Дніпропетровську область (11,9%), найменша частка у Чернівецькій області (0,001% від загального обсягу).

За підсумками 2019 року **частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції** у порівнянні з відповідними показниками 2018 року скоротилася у 15 регіонах, і в цілому по Україні зросла з 1,3 % до 0,8 %.

Найнижчий показник питомої ваги інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції у звітному періоді спостерігався у Рівненській (0,0%), Дніпропетровській та Полтавській (0,2%), Івано-Франківській та м. Києві (0,3%) областях.

Зростання частки реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції у 2019 році, порівняно з 2018 роком, мало місце у Донецькій (на 4,9 в. п.), Луганській (на 2,7 в. п.), Миколаївській (на 2,1 в. п.), Херсонській та Хмельницькій (на 0,6 в. п.), Харківській (на 0,5 в. п.), Житомирській та Одеській (на 0,4 в. п.), Вінницькій (на 0,2 в. п.) областях. У Дніпропетровській області частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції у 2020 році залишилась на рівні минулого року.

За підсумками 12 місяців 2020 року експорт товарів зменшився в цілому по Україні на 1,0 % (за підсумками січня-грудня 2019 року зростання на 5,8%). Загалом підприємствами України було експортовано товарів на суму 49,2 млрд дол. США.

Найбільшу частку в експорті товарів становлять продукти рослинного походження (24,2%), мінеральні продукти (10,8%), жири та олії тваринного або рослинного походження (11,7%) та готові харчові продукти (6,8%).

Зменшення обсягу експортних операцій мало місце у 13 регіонах (у 2019 році – у 8 регіонах): з найбільшим скороченням у Чернівецькій (-21,2%), Івано-Франківській (-16,9%), Луганській (-15,2% та Донецькій (-15,0%) областях.

Серед регіонів збільшення обсягу експорту товарів за підсумками 2020 року спостерігалось у 12 регіонах (у 2019 році – позитивна динаміка щодо нарощення експортування товарів була зафіксована в 17 регіонах). Найбільше зростання товарних експортних операцій відбулося у Кіровоградській (+29,1%), Чернігівській (+10,4%), Сумській (+10,3%) та Полтавській (+10,2%) областях.

Обсяг експорту товарів у розрахунку на одну особу населення за 2020 рік по Україні в цілому становив 1178,9 дол. США, що на 12,1 дол. США (або на 1,0 %) менше ніж у 2019 році (1191,0 дол. США).

Найвищі показники продемонстрували м. Київ та Дніпропетровська область, де на кожного мешканця припадало відповідно 4198,6 дол. США та 2403,0 дол. США відповідно; найнижчі – Луганська та Чернівецька області (60,9 дол. США та 187,5 дол. США відповідно). При цьому територіальна диспропорція становила 68,9 раза.

Напрямок **«ФІНАНСОВА САМОДОСТАТНІСТЬ»** включає 4 показники, які характеризують динаміку росту доходів місцевих бюджетів, обсяг капітальних видатків на одну особу населення та стан погашення податкового боргу.

Розпочата п'ять років тому бюджетна децентралізація значно покращила фінансову спроможність місцевих бюджетів.

У 2020 році **доходи місцевих бюджетів** (без трансфертів) зросли по відношенню до відповідних показників 2019 року в усіх регіонах, в межах від 0,8 % у Полтавській до 10,8 % у Київській областях, і в середньому по Україні показник приросту склав 5,4 % (за відповідний період 2019 року – 15,8 %).

Окрім Київської області, доходна частина місцевих бюджетів значно зросла у Луганській (на 10,1%), Волинській (на 9,5%), Рівненській (на 9,1%) та Чернігівській (на 8,6%) областях.

Найбільший обсяг **доходів місцевих бюджетів у розрахунку на одну особу** населення регіону у 2020 році зафіксовано у м. Києві (15,2 тис.грн.), Київській (9,8 тис.грн.), Дніпропетровській (9,5 тис.грн.), Полтавській (8,7 тис.грн.), Запорізькій та Одеській (7,6 тис.грн.) областях, а найменший – у Луганській (4,0 тис.грн.), Чернівецькій (4,2 тис.грн.), Закарпатській (4,4 тис.грн.), Івано-Франківській та Тернопільській (4,9 тис.грн.) областях.

За підсумками 2020 року у 20 регіонах спостерігалось **зменшення обсягу капітальних видатків у розрахунку на одну особу населення**, і в середньому по Україні у розрахунку на одну особу цей показник зменшився з 2,1 тис. гривень у 2019 році до 1,8 тис. гривень – у 2020 році.

За підсумками минулого року найбільший обсяг капітальних видатків з місцевих бюджетів, що припадає на одного мешканця регіону, зафіксовано у м. Києві (4,6 тис. гривень), Київській (3,6 тис. гривень), Дніпропетровській, Одеській та Харківській (2,3 тис. гривень) областях, а найменший – у Херсонській (0,6 тис. гривень), Житомирській, Кіровоградській, Сумській, Тернопільській та Хмельницькій (0,8 тис. гривень), Волинській, Чернівецькій та Чернігівській (1,0 тис. гривень), Черкаській (1,1 тис. гривень), Миколаївській та Полтавській (1,2 тис. гривень) областях.

В той же час, спостерігається зменшення **податкового боргу за грошовими зобов'язаннями платників податків**. За підсумками 2020 року загальний обсяг податкового боргу в цілому по Україні зменшився на 10,3% (у 2019 році – на 26,7 %).

В той же час, спостерігається зростання **податкового боргу за грошовими зобов'язаннями платників податків**. За підсумками 2020 року загальний обсяг податкового боргу в цілому по Україні збільшився на 10,3 % (у 2019 році – збільшення на 26,7 %).

Зростання податкового боргу зафіксовано у всіх регіонах, крім Дніпропетровської (скорочення на 9,1 %), Миколаївської (скорочення на 4,0 %), Тернопільської (скорочення на 1,6 %) та Кіровоградської (скорочення на 0,03 %) областей, (у 2019 році зростання відбулось в усіх регіонах).

Найвищі темпи росту податкового боргу у 2020 році спостерігались у Івано-Франківській (на 93,2 %), Харківській (на 44,8 %), Черкаській (на 36,2 %) та Львівській (на 25,4 %) областях.

Напрямок **«РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА»** включає 4 показники, які характеризують стан розвитку підприємництва в регіонах у 2019 році.

Активізація підприємництва та зростання масштабів і ефективності функціонування підприємницького сектору є одним з головних чинників позитивних

структурних змін та модернізації регіональних економік, становлення нових ресурсів економічного поживавлення, підвищення якості життя населення.

Вагомим показником аналізу економічного стану підприємництва в регіоні є показники **кількості малих та середніх підприємств на 10 тис. осіб населення**.

За підсумками 2019 року кількість суб'єктів середнього підприємництва в Україні зросла до 4,3 одиниць на 10 тис. осіб наявного населення проти 3,9 одиниць у 2018 році, що в регіональному розрізі було характерним для 24 регіонів. Ще у 1 регіоні (Луганській області) кількість середніх підприємств на 10 тис. осіб наявного населення залишилась на рівні попереднього року.

Найкращі показники кількості середніх підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, що перевищували середньоукраїнський рівень, зафіксовано у місті Києві (13,6 одиниць), Київській (6,0), Полтавській (5,0), Харківській (4,9), Дніпропетровській та Черкаській (4,6), Кіровоградській (4,5) областях.

В той же час у структурі суб'єктів господарювання за підсумками 2019 року у всіх регіонах, крім Закарпатської області, збільшилися кількість суб'єктів малого підприємництва (в середньому по Україні – до 457,6 одиниць на 10 тис. осіб наявного населення проти 431,2 одиниць у 2018 році). В регіональному розрізі цей показник коливався в межах від 104,2 одиниць у Луганській області до 981,0 одиниць у м. Києві.

Крім міста Києва найкращі показники суб'єктів малого підприємництва на 10 тис. осіб наявного населення мали місце у Київській (609,2 одиниць), Харківській (605,4 одиниць), Одеській (574,3) та Хмельницькій (499,7) областях. Це обумовлено специфікою місця розташування регіонів, особливостями економічного розвитку, великою кількістю підприємств, що займаються посередництвом і торговельною діяльністю.

Загальними проблемами, які погіршували стан розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва, були: зростання затратності виробництва, проблеми в енергетичній сфері, обмежений доступ до фінансово-кредитних ресурсів, недостатньо розвинена мережа об'єктів інфраструктури підтримки суб'єктів МСП, нестабільне регуляторне середовище, високий рівень конкуренції, відсутність технологій впровадження досягнень науково-технічного прогресу у підприємницьку діяльність, відсутність бюджетної підтримки заходів з розвитку підприємництва, брак кількості висококваліфікованих управлінців, недостатня поінформованість стосовно нових можливостей для розвитку МСП.

В той же час, за підсумками 2019 року мало місце зростання, у порівнянні з показниками попереднього року, **частки обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів малого підприємництва** у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг): частка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів малого підприємництва зросла у 18 регіонах, і в середньому по Україні склала 25,6 % (25,1 % у 2018 році). Ще у 1 регіоні (м. Київ) частка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів малого підприємництва залишилась на рівні попереднього року.

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів середнього підприємництва зріс у 14 регіонах, і в середньому по Україні у 2019 році на 39,9 % (у 2018 році приріст становив 39,7 %).

Напрямок **«ЕФЕКТИВНІСТЬ РИНКУ ПРАЦІ»** включає 6 показників, які комплексно характеризують ситуацію щодо безробіття та зайнятості населення, динаміку росту реальної заробітної плати та стан погашення заборгованості з її виплати, а також рівень продуктивності праці.

Продуктивність праці, як найважливіший показник конкурентоспроможності економіки, є індикатором ефективного управління людськими ресурсами та результативності реалізації заходів щодо підвищення рентабельності, технічного та організаційного реформування виробництва у пріоритетних галузях.

У 2019 році спостерігалось зменшення показника продуктивності праці, порівняно з показником попереднього року в цілому по Україні - з 102,1% до 101,9%, що в регіональному розрізі мало місце у 14 регіонах.

Збільшення показника продуктивності праці за підсумками 2018 року було зафіксовано у 11 регіонах. Найвищі показники продуктивності праці спостерігалися у Вінницькій (107,4%), Миколаївській (106,0%), Кіровоградській (105,1%), Івано-Франківській (104,5%) та Рівненській (104,4%) областях.

На ринку праці за підсумками 2020 року середній **рівень безробіття** населення у віці 15-70 років (за методологією МОП) по Україні склав 9,5 %, що на 1,3 в.п. вище, ніж у попередньому році.

Негативна тенденція щодо збільшення рівня безробіття (у порівнянні з відповідними показниками 2019 року) мала місце у всіх регіонах, найбільше у: Чернівецькій (збільшення на 2,0 в.п.), Волинській і Хмельницькій (на 1,9 в.п.), Кіровоградській, Луганській, Сумській, Херсонській і Чернігівській (на 1,7 в. п.) та Закарпатській і Тернопільській(на 1,5 в. п.) областях.

Найнижчий рівень безробіття зафіксовано у Харківській (6,2%), м. Київ (6,8%), Київській (6,9%), Одеській (7,1%) та Львівській (7,6%) областях, а найвищий – у Луганській (15,4%), Донецькій (14,9%), Кіровоградській (12,7%), Волинській (12,5%) та Полтавській (12,0%) областях.

Збільшення рівня безробіття населення у віці 15-70 років (за методологією МОП) супроводжувалося зниженням **рівня зайнятості** такого населення, і за підсумками 2020 року цей показник в середньому по країні склав 56,2% (у 2019 році – 58,2%).

Найвищий рівень зайнятості зафіксовано у м. Києві (61,7%), Харківській (59,9 %), Дніпропетровській (58,0%), Київській (57,8%) та Миколаївській (57,3 %) областях, а найнижчий - у Волинській (48,9 %), Донецькій (49,2%), Тернопільській (51,6 %) та Кіровоградській (53,1 %) областях.

У 2020 році спостерігалось зменшення показника **співвідношення між чисельністю прийнятих на підприємства, в установи та організації та чисельністю вибулих**.

За підсумками звітнього періоду цей показник в середньому по країні склав 85,1% (проти 86,4% у 2019 році), і у регіональному розрізі коливався в межах від 78,2% у Луганській області до 89,5% у м. Києві.

Окрім Луганської, найменше значення показника щодо співвідношення між чисельністю прийнятих та чисельністю вибулих зафіксовано у Миколаївській (78,9%), Чернігівській (79,1%), Львівській (81,1%), Рівненській (81,2%) та Харківській (82,3%) областях.

Протягом 2020 року заробітна плата зростала вищими темпами, ніж ціни в Україні. Так, у минулому році **реальна заробітна плата** зросла на 7,4% (у 2019 році – на 9,8%). Така динаміка була характерною для усіх регіонів, і у регіональному розрізі збільшення рівня реальної заробітної плати коливалося в межах від 2,9% у Волинській до 13,5% у Луганській області.

Крім Луганської області, значне зростання реальної заробітної плати зафіксовано у Кіровоградській (на 12,3%), Миколаївській (на 11,6%), Херсонській (на 11,3%), Сумській (на 11,2%) та Тернопільській (на 10,9%) областях.

Співвідношення суми заборгованості з виплати заробітної плати станом на 1 січня 2021 року до **фонду оплати праці** за грудень 2020 року зменшилося на 0,3 в. п., порівняно з показником станом на 1 січня 2020 року (3,3%), і становило 3,0%.

Зменшення суми заборгованості з виплати заробітної плати по відношенню до фонду оплати праці (у порівнянні з показниками станом на 01.01.2020) мало місце у 7 регіонах, а найнижчі значення цього показника зафіксовано у Чернівецькій (0,1%), Закарпатській (0,3%), Житомирській, Рівненській, Хмельницькій (по 0,5%), Вінницькій (0,7%) та Кіровоградській (0,9%) областях.

Найбільшу суму заборгованості по відношенню до місячного фонду оплати праці мають Сумська (14,7%), Донецька (13,0%), Харківська (6,9%), Луганська (5,6%) та Дніпропетровській (3,7%) області.

Основними причинами виникнення заборгованості із заробітної плати у кожному регіоні є: несвоєчасні розрахунки замовників за виконані роботи; недостатність обігових коштів у підприємств; відсутність замовлень; відсутність фінансування за державним замовленням; неможливість оперативного вирішення питань реструктуризації підприємств, оптимізації фондів підприємств у зв'язку із знаходженням у переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, та у переліку підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави.

Оцінка соціально-економічного розвитку за напрямом **«РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ»** проводилась за 6 показниками, що характеризують ситуацію у сфері житлового будівництва, розвитку транспортної та дорожньої інфраструктури, доступу домогосподарств до Інтернету.

Оцінка **обсягів вантажних перевезень автомобільним та залізничним транспортом** свідчить про зменшення у 2020 році обсягів перевезень по Україні в цілому на 6,2%, порівняно з попереднім роком.

Скорочення обсягу вантажообороту спостерігалось у 22 регіонах України. Найбільше показники знизились у Чернівецькій (на 47,8 %), Херсонській (на 28,4 %), м. Києві (на 14,9%), Сумській (на 11,6 %), Донецькій (на 11,1 %) та Закарпатській (на 11,0 %) областях.

Збільшення обсягів вантажних перевезень зафіксовано у Тернопільській (на 10,4 %), Кіровоградській (на 2,7 %) та Полтавській (на 1,8 %) областях.

Аналіз стану **підключення домогосподарств до мережі Інтернет** свідчить, що цей показник суттєво варіюється у регіональному розрізі.

Серед міських домогосподарств найбільша кількість із домашнім підключенням до мережі Інтернет у 2019 році спостерігалася у Закарпатській (93,1% загальної кількості таких домогосподарств), Дніпропетровській (86,0 %), Хмельницькій (83,4%) областях та м. Києві (83,7%), а найменша – у Полтавській (62,9%), Херсонській (63,2%), Волинській (64,0%), Луганській (69,4%) та Харківській (70,7%) областях.

Лідуючі позиції щодо підключених до мережі Інтернет домогосподарств, які розташовані у сільській місцевості, у 2019 році зайняли відповідно Закарпатська (64,2 %), Чернівецька (60,9%), Львівська (59,8%), Івано-Франківська (55,5%) та Тернопільська (53,2%) області.

Загалом по країні частка міських домогосподарств, які мають доступ до Інтернету вдома, у 2019 році зросла до 76,3% (у 2018 році – 71,6%), а сільських домогосподарств – до 44,1% (40,6% у 2018 році).

За підсумками 2020 року, порівняно з попереднім роком, спостерігалось зменшення на 47,9% **обсягу прийнятого в експлуатацію житла** (у 2019 році – збільшення на 26,9%).

Негативна динаміка зменшення обсягу прийнятого в експлуатацію житла мала місце у всіх регіонах: у м. Києві (-74,4%), Дніпропетровській (-73,2%), Миколаївській (-61,5%), Черкаській (-57,5%), Одеській (-55,8 %) та Сумській (-55,7 %) областях (у 2019 році – у 3 регіонах).

Напрямок **«ВІДНОВЛЮВАЛЬНА ЕНЕРГЕТИКА ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ»** включає 7 показників, які комплексно характеризують стан впровадження заходів з енергоефективності, використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива.

Впровадження заходів, спрямованих на енергозбереження та підвищення енергоефективності, є одним з пріоритетних питань для забезпечення енергетичної незалежності та національної безпеки нашої країни протягом останніх п'яти років.

У 2019 році спостерігалось зменшення загальноукраїнського показника **споживання паливно-енергетичних ресурсів на душу населення**, порівняно з попереднім роком, з 1,61 до 1,53 тонни нафтового еквіваленту на одну особу населення.

Зменшення показника споживання паливно-енергетичних ресурсів на душу населення відбулось у 23 регіонах. Найбільші обсяги споживання паливно-енергетичних ресурсів на душу населення у звітному періоді зафіксовано в

Дніпропетровській (6,48тонн нафтового еквіваленту), Донецькій (5,07), Запорізькій (2,54) та Черкаській (1,25) областях.

У 2020 році у 13 регіонах спостерігалось збільшення **частки обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії** (до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні за звітний період) до відповідних показників попереднього року, що призвело до збільшення загальноукраїнського показника з 15,8 до 15,9%.

За підсумками 2020 року лідерами за зазначеним показником стали Рівненська (41,8 %), Кіровоградська (40,4 %), Волинська (34,6%), Дніпропетровська (32,7%) та Херсонська (26,5%), області.

Найбільше зростання частки обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії, до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні у 2020 році, порівняно з 2019 роком, відбулось у Волинській (на 2,8 в. п.), Кіровоградській (на 1,6 в.п.), Вінницькій та Одеській (на 1,5 в.п.), Чернігівській (на 0,9 в. п.) та Запорозькій та Львівській (на 0,7 в. п.) областях.

Суттєве зменшення частки обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії, до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні у 2020 році, порівняно з 2019 роком, відбулось у Київській, Херсонській (на 1,8 в.п.), Рівненській (на 1,4 в.п.), Полтавській (на 1,2 в. п.) та Чернівецькій (на 0,5 в. п.) областях.

За підсумками 2020 року найбільшу **частку сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіонах від загальної потужності котелень регіону** зафіксовано у Тернопільській (29,1%), Кіровоградській (27,4%), Рівненській (25,1%), Львівській (23,5 %) та Житомирській (23,3%) областях, і в середньому по Україні цей показник становив 13,3% (у 2019 році – 13,1%).

Найнижчі значення цього показника спостерігалось у Донецькій (0,7%), Луганській (0,9%), Харківській (2,1%) та Запорізькій (2,8%) областях.

Впровадження енергоефективних заходів, технічна модернізація та переоснащення житлово-комунальної галузі є одним з найголовніших пріоритетів на сьогодні.

За 2020 рік, у порівнянні з попереднім роком, зменшився **рівень впровадження енергозберігаючих джерел світла у зовнішньому освітленні населених пунктів** (до загальної кількості світлоточок), і складав від 29,5% у Полтавській області до 84,3 % Луганській, та в середньому по країні – 61,7% (проти 70,1% у 2019 році).

За підсумками 2020 року **частка оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії** зросла до 82,4 % проти 80,8 % у 2019 році.

Найвищий показник щодо оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії спостерігається у Миколаївській області (98,7%). Також високій рівень оснащення приладами обліку теплової енергії за підсумками звітного періоду зафіксовано у Рівненській (97,2%), Харківській

(95,3%), Вінницькій (94,5%) областях, а найнижчий – у Тернопільській (19,6%), Кіровоградській (48,0%), Донецькій (54,9%), Черкаській (71,9%), та Волинській (73,8%) областях.

Також протягом останніх років було проведено масштабну інформаційно-роз'яснювальну кампанію з популяризації механізмів компенсації частини кредиту на утеплення житлових будинків.

Метою кампанії було інформування мешканців усіх регіонів України про переваги державної програми, а також можливості запровадження місцевими органами державної влади і місцевого самоврядування компенсації відсотків/суми кредитів населенню на впровадження енергоефективних заходів житлових будинків.

За підсумками 2020 року лідером за показником **«Частка домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів підтримки заходів з енергоефективності в житловому секторі за рахунок коштів державного бюджету (у тому числі із співфінансуванням з місцевих бюджетів), відсотків до загальної кількості домогосподарств регіону»** є Рівненська область – 1,89%, і в середньому по країні цей показник склав 0,77%. Вище середньоукраїнського рівня показник щодо домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів підтримки заходів з енергоефективності, крім Рівненської області, мали 7 регіонів, від 0,80% у Миколаївській до 1,64% у Дніпропетровській.

Напрямок **«ДОСТУПНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ПОСЛУГ У СФЕРІ ОСВІТИ»** включає 6 показників, які характеризують рівень підключення закладів освіти сільської місцевості до мережі Інтернет, розвиток мережі дошкільних навчальних закладів та закладів позашкільної освіти, забезпеченість підвозу дітей до місць навчання та загальний рівень якості освіти.

Регіони України значно відрізняються один від одного за **часткою випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання з української мови та літератури 160 балів і вище.**

У 2019-2020 навчальному році рейтинг регіонів за цим показником очолили Львівська область (35,9%) та м. Київ (33,0%), які значно випереджають за даним показником інші регіони. Найнижчі значення за даним показником у 2019-2020 навчальному році отримали Закарпатська (18,1%) та Запорізька (19,0%) області.

За часткою випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання з **іноземної мови 160 балів і вище**, також лідирують м. Київ (39,5%) та Львівська область (36,7%). Найгірші результати за цим показником мають Луганська (22,4%), Донецька (23,8%) та Миколаївська (23,9%) області.

Частка дітей сільської місцевості, для яких організовано підвезення до місця навчання і додому, у відсотках до загальної кількості учнів, які того потребують, на початок 2020/2021 навчального року залишилась на рівні минулого року та по Україні становила 97,9%.

Найвищий показник (100%) щодо забезпеченості підвезення дітей сільської місцевості до місця навчання і додому спостерігався у Донецькій, Житомирській, Запорізькій, Київській, Кіровоградській, Одеській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Чернівецькій та Чернігівській областях, а найнижчі відповідно у Закарпатській (90,1%), Львівській (93,0 %) та Івано-Франківській (94,1%) областях.
Довідково: згідно з календарем оприлюднення інформації Державною службою статистики, статистична інформація «Дошкільна освіта в Україні у 2020 році» на сайті Держстату буде розміщена 28.05.2020.

За підсумками 2018 року в 21 регіоні існував дефіцит місць у дошкільних навчальних закладах, і в середньому по країні показник **чисельності дітей у дошкільних навчальних закладах (у розрахунку на 100 місць)** становив 108 осіб.

Найбільше перевантаження зафіксовано у Волинській (128 особи), Львівській (127 осіб), Івано-Франківській (124 особи), Чернівецькій (120 осіб) і Полтавській (118 осіб) областях.

Найкращий показник забезпеченості дошкільною освітою дітей спостерігався у Луганській – 92 особи на 100 місць у дошкільних навчальних закладах, Черкаській (94), Донецькій (95) та Херсонській (96) областях.

За підсумками 2020 року в країні погіршилася ситуація із забезпеченістю дітей позашкільною освітою.

Станом на 1 січня 2021 року **питома вага дітей, охоплених позашкільною освітою (до загальної кількості дітей шкільного віку)** зменшилась у порівнянні з показниками 2019 року у всіх регіонах, і в цілому по країні до 58,7% проти 63,1% станом на 01.01.2020.

Найгірші показники забезпеченості дітей позашкільною освітою мали місце у Рівненській та Дніпропетровській областях, де більше половини дітей шкільного віку (41,3% та 43,4% відповідно) не залучено до участі у гуртках, секціях, творчих об'єднаннях учнів тощо.

Напрямок **«ДОСТУПНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ПОСЛУГ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я»** включає 5 показників, які характеризують рівень смертності та народжуваності, загальну тривалість життя, доступність амбулаторного обслуговування у закладах охорони здоров'я та стан впровадження заходів по боротьбі із захворюваністю на активний туберкульоз.

У 2020 році **загальний коефіцієнт смертності населення** в цілому по Україні збільшився з 14,7 до 15,9 на 1 тис. осіб наявного населення, порівняно з попереднім роком. Нижчий за загальноукраїнський коефіцієнт смертності населення мали 13 регіонів, від 12,2 у м. Києві до 15,3 у Тернопільській області. У Миколаївській області загальний коефіцієнт смертності населення у 2020 році становив 15,9 на 1 тис. осіб наявного населення, що на рівні загальноукраїнського.

Інші 13 регіонів мають показники, що перевищують загальноукраїнський коефіцієнт смертності населення країни. Найвищі показники смертності у 2020 році зафіксовано у Чернігівській (19,8 на 1 тис. осіб наявного населення), Кіровоградській, Сумській (17,9), Полтавській (17,8) та Житомирській, Київській (17,6) та областях.

Загальноукраїнський показник **середньої очікуваної тривалості життя при народженні** в Україні у 2019 році становив 72,01 років (2018 рік – 71,76 років).

Вищі за середньоукраїнські показники тривалості життя спостерігаються у Чернівецькій (74,08 років), м. Києві (73,96), Тернопільській (73,69), Івано-Франківській (73,59) Львівській (73,45), Вінницькій (72,69), Хмельницькій (72,64) Сумській (72,43) та Черкаській (72,16) областях.

У більшості областей України середня очікувана тривалість життя нижча за загальноукраїнський показник і коливається в межах від 71,99 років у Рівненській до 70,28 у Житомирській.

За підсумками 2020 року в цілому по країні мало місце скорочення **кількості живонароджених (на 1 тис. осіб наявного населення)** до 7,8‰ проти 8,1‰ у 2019 році, і така тенденція була характерною для 19 регіонів України.

Найвища кількість живонароджених у 2020 році зафіксована у Закарпатській (10,8‰), Рівненській (10,6‰), м. Києві (10,3‰), Волинській (10,1‰) та Чернівецькій (9,0‰) областях, а найнижча у Сумській (5,7‰), Чернігівській (6,0‰), Черкаській (6,1‰), Запорізькій, Полтавській, Харківській (6,3‰) та Кіровоградській (6,5‰) областях.

У 2019 році загальний показник **планової ємності амбулаторно-поліклінічних закладів на 10 тис. населення** склав 220,5 відвідувань за зміну проти 220,1 відвідувань у 2018 році.

Загалом за 2019 рік 17 регіонів із 23 забезпечили позитивну тенденцію до зростання планової ємності амбулаторно-поліклінічних закладів.

Найвище значення планового показника відвідувань амбулаторно-поліклінічних закладів у 2019 році зафіксовано у Кіровоградській (308,5 відвідувань), Харківській (289,7), м. Києві (287,4), Полтавській (282,3) та Житомирській (269,8) областях.

Нижчий, у порівнянні з показниками інших регіонів, рівень потужностей мають заклади Волинської (186,5 відвідувань), Чернівецької (200,2), Львівської (204,0), Хмельницької (209,6) та Івано-Франківської (209,8) областей.

У 2019 році середня **кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом активного туберкульозу** (на 100 тис. населення) в цілому по країні зменшилась з 49,3 до 50,6 осіб (у порівнянні до 2018 року).

Найвищі показники захворюваності на всі форми активного туберкульозу зареєстровано у південно-східних регіонах країни, де зокрема розташовані потужні ПТЗ пенітенціарної системи: Одеська область – 113,2 осіб на 100 тис. населення, Кіровоградська – 68,5 осіб, Дніпропетровська – 64,2 осіб, Київська та Херсонська – 61,2 осіб.

У 8 регіонах країни спостерігається зростання вищезазначеного показника в порівнянні з 2018 роком: в Чернівецькій – на 7,1 в. п., Вінницькій – на 3,7 в. п., Дніпропетровській – на 2,9 в. п., Кіровоградській – на 2,4 в. п., Тернопільській – на 1,3 в. п., Закарпатській, м. Київ – на 0,8 в. п. та Харківській – на 0,4 в. п. областях.

Напрямок **«СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА БЕЗПЕКА»** включає 3 показники, які характеризують рівень забезпеченості соціальними послугами найбільш вразливих верств населення, впровадження заходів щодо запобігання сирітству та забезпечення безпеки життя.

Впродовж останніх років здійснюється реформування системи надання соціальних послуг, що має на меті підвищення ефективності та результативності таких послуг через впровадження сучасних підходів до управління, таких як орієнтація на раннє виявлення та превентивні заходи, фінансування послуги, а не закладу, впровадження стандартів та оцінки якості послуг, диверсифікація надавачів соціальних послуг через впровадження соціального замовлення, розвиток персоналу, тощо.

Станом на 1 січня 2021 року **рівень охоплення соціальними послугами осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, територіальними центрами соціального обслуговування**, у порівнянні з показниками станом на 01.01.2020, зріс у 9 регіонах, а в цілому по країні показник становив 97,25 % (у 2019 році – 95,99 %).

Найвищий рівень цього показника у звітному році зафіксовано у Донецькій, Миколаївській, Полтавській, і Харківській (100%), Львівській (99,99 %), Сумській (99,96%) та Запорізькій (99,36%) областях.

Зниження рівня охоплення соціальними послугами мало місце у 12 регіонах, у тому числі найбільше у Закарпатській області – до 87,47% (у 2019 році – 87,33%), і цей показник є найнижчим серед інших регіонів.

Питома вага дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються у сімейних формах виховання, у загальній кількості дітей даної категорії збільшилась, за підсумками звітного року на 0,3 в.п. (до 92,2%), у порівнянні з показником 2019 року (91,9%).

Найкращі показники щодо виховання дітей-сиріт у сімейних формах виховання мають Харківська (99,8%), Вінницька (98,7%), Рівненська (97,5%), Херсонська (96,8%) та Житомирська (96,6%) області.

Найнижчі показники у 2020 році зафіксовано у Донецькій (84,9%), Миколаївській (86,9%), Закарпатській (87,0%), Одеській (87,2 %) та Луганській (88,8%) областях.

За підсумками звітного року **кількість кримінальних правопорушень, вчинених проти життя та здоров'я особи** (у розрахунку на 10 тис. осіб населення) становила 9 од. (у 2019 році – 10 од.), і у регіональному розрізі коливалася в межах від 7 од. у Дніпропетровській, Івано-Франківській, Київській, Одеській до 17 од. у Херсонській областях.

Позитивна динаміка щодо зниження кількості кримінальних правопорушень, у порівнянні з показниками 2019 року, мала місце у 12 регіонах (Вінницькій, Дніпропетровській, Київській, Одеській, Харківській, Черкаській, та Чернівецькій областях), в той час як у 3 регіонах спостерігалось незначне збільшення кількості правопорушень.

Напряом **«РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ЯКІСТЬ ДОВКІЛЛЯ»** включає 5 показників, які характеризують ситуацію в сфері екології та ефективність здійснення природоохоронних заходів.

На сьогодні рівень забруднення атмосферного повітря великих міст і промислових регіонів є високим, незважаючи на спад виробництва в Україні.

За даними Державної служби статистики у 2020 році викиди забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел склали 2238,6 тис. т або на 220,9 тис. т (на 8,9%) менше ніж у минулому році.

Основними забруднювачами атмосферного повітря залишаються підприємства добувної і переробної промисловості, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, викиди забруднюючих речовин яких складають більше 90 відсотків від загального обсягу викидів в атмосферне повітря в Україні.

В 2019 році **викиди забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел** склали 0,77 тис. т на 1 млрд. гривень валового регіонального продукту, що на 0,28 тис. т менше, ніж у попередньому році (1,05 тис. т).

Найбільші викиди від стаціонарних джерел у 2019 році спостерігались у Донецькій (3,77 тис. т), Івано-Франківській (2,36), Дніпропетровській (1,48) та Запорізькій (1,12) областях. Найменші викиди забруднюючих речовин зафіксовано у м. Києві (0,02 тис. т), Закарпатській і Чернівецькій (0,06), Волинській (0,07), Миколаївській (0,13) областях.

Порівняно з попереднім роком, у 2020 році збільшення **викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення у розрахунку на одиницю населення** відмічалось у 7 регіонах, найбільше у Одеській (на 40,7%), м. Києві (на 38,4%), Луганській (на 15,2%), Черкаській (на 9,8%) та Тернопільській (на 8,4%) областях.

Причинами надмірних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря регіону є: робота підприємств в умовах зношеності основних фондів, недосконалість технологічних процесів базових галузей промисловості, недостатня забезпеченість останніх очисними спорудами для уловлювання та утилізації забруднюючих речовин, введення в дію нових підприємств.

Серед основних джерел забруднення атмосфери у м. Києві є підприємства енергетики (теплоелектроцентралі), підприємства будівельної індустрії, машинобудівної, хіміко-фармацевтичної, харчової промисловості. До проблем забруднення атмосферного повітря слід віднести також збільшення кількості автономних котелень в місті, оскільки у зв'язку зі зростаючими темпами забудови міста спостерігається невідповідність в реальній спроможності підприємств енергетики забезпечувати відпуск тепла споживачам. На даний час централізовані міські тепломережі є і так перевантаженими, і приєднання додаткових споживачів потребує встановлення додаткового теплогенеруючого обладнання відповідної потужності. Досягнення зазначеного без шкідливих наслідків для довкілля міста (використання сучасних прогресивних котлоагрегатів з максимально низькими показниками емісії забруднюючих речовин, провадження енергозберігаючих

технологій, вирішення проблеми досягнення мінімальних втрат на шляху транспортування тепла до споживачів тощо) є досить актуальним питанням задля гарантування вимог екологічної безпеки в місті.

В цілому, основними причинами, що зумовлюють незадовільний стан атмосферного повітря у населених пунктах, є застарілі технології та устаткування, на базі яких функціонують підприємства, недотримання підприємствами режиму експлуатації пилогазоочисного обладнання, нездійснення заходів із зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин до встановлених нормативів, низькі темпи впровадження сучасних технологій очищення викидів тощо.

В той же час у звітному році 18 регіонами було зменшено викиди забруднюючих речовин, найбільше – Харківською (на 150,5%), Херсонською (на 44,9 %), Київською (на 24,7%), Вінницькою (на 24,3%) та Івано-Франківською (на 24,1%) областями, що призвело до загального зменшення викидів в цілому по Україні на 7,0%.

Проблема утворення відходів набула в наш час глобального характеру і стала невідкладним питанням державної політики. Зростаюча кількість відходів і підвищення пов'язаної з ними небезпеки негативно впливає на стан навколишнього природного середовища, особливо на місцевому рівні. Домінуючим способом управління з відходами у 2019 році, як і у попередні роки, залишалось їх видалення.

Середня частка відходів, видалених у спеціально відведені місця чи об'єкти або спалених (без отримання енергії) у загальному обсязі утворених відходів в Україні в 2019 році складала 54,2%, що на 6,1 в. п. більше, ніж у 2018 році.

Найбільша частка відходів, видалених у спеціально відведені місця чи об'єкти або спалених, у загальному обсязі утворених відходів, спостерігалась у Закарпатській (113,0%), Київській (109,8 %), Кіровоградській (94,4%), Луганській (88,0%) та Одеській (84,7%) областях. Регіонами з найменшою часткою таких відходів є Тернопільська (2,8%), Херсонська (16,9%) та Вінницька (18,4%) області.

Враховуючи глобальний характер проблеми, необхідно сформувати соціально адекватну систему поводження з відходами та розробити сучасну стратегію поводження з ними.

У 2020 році **частка населених пунктів, у яких впроваджено роздільне збирання ТПВ** (у загальній кількості населених пунктів регіону) зросла у 16 регіонах, найбільше у Закарпатській (на 10,7 в. п.), Харківській (на 3,7 в. п.), Івано-Франківській (на 2,1 в. п.), Вінницькій, Черкаській (на 1,9 в. п.), Львівській (на 1,5 в. п.) областях та в цілому по Україні з 5,1% до 5,7%.

Лідерами серед регіонів за цим показником є Закарпатська (30,4%), Тернопільська (18,7%) та Харківська (16,0%) області.

III. Висновки та пропозиції

З метою створення умов для подальшого динамічного, збалансованого розвитку регіонів України пропонується:

Рекомендувати обласним та Київській міській державній адміністраціям:

1. Забезпечити розгляд результатів оцінки соціально-економічного розвитку регіонів за січень-грудень 2020 року, які розміщені на веб-сайті Мінрегіону, на засіданнях колегій обласних та Київської міської держадміністрацій, та за результатами розгляду підготувати пропозиції щодо шляхів вирішення проблемних питань, що гальмують розвиток регіонів.

2. Підготувати пропозиції для розгляду відповідними місцевими радами щодо актуалізації (у разі необхідності) завдань та заходів регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації з урахуванням останніх тенденцій соціально-економічного розвитку регіонів та очікуваного впливу зовнішніх чинників.

3. Забезпечувати під час проведення конкурсних відборів інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, та розподілу субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій, розгляд таких проектів, що розроблені на основі плану заходів з реалізації відповідної регіональної стратегії розвитку та спрямовані на розвиток регіону, зокрема, на покращення ситуації за тими напрямками, де регіон зайняв відповідно останні місця за результатами рейтингової оцінки.

4. Забезпечувати концентрації ресурсів на підтримку SMART-спеціалізації регіонів.

5. Сприяти покращенню обізнаності громадян про соціально-економічний розвиток в регіон та громаді.

6. Сприяти покращенню інвестиційного клімату в регіонах.

7. Активізувати роботу з реалізації інвестиційних проектів в агропромисловому комплексі, у тому числі щодо розбудови його інфраструктури.

8. Сприяти запровадженню інноваційних і новітніх технологій в агропромисловому комплексі.

9. Здійснити заходи, спрямовані на стабілізацію та розвиток галузі тваринництва.

10. Сприяти залученню до організованого аграрного ринку суб'єктів малого та середнього підприємництва в частині реалізації сільськогосподарської продукції.

11. Для вирішення питань, пов'язаних із подальшим зростанням зайнятості населення віком 15-70 років:

створювати умови для сприятливого економічного середовища розвитку підприємництва та, відповідно, створення робочих місць з гідною заробітною платою; вживати заходів щодо зменшення відтоку трудових мігрантів за кордон; здійснити оцінку стану виконання заходів регіональних програм зайнятості.

12. З метою зменшення споживання паливно-енергетичних ресурсів сприяти: удосконаленню існуючих технологічних процесів на виробництві і оптимізації режимів, автоматизації і впровадженню систем управління;

розробленню нових енергозберігаючих і безвідходних технологій, обладнання і апаратів;

розширенню використання вторинних енергетичних ресурсів, насамперед, теплових;

запровадженню автоматизованих систем контролю та обліку споживання паливно-енергетичних ресурсів, сертифікованих систем енергоменеджменту.

13. Для підвищення рівня впровадження енергозберігаючих джерел світла у зовнішньому освітленні населених пунктів сприяти:

розробці і затвердженню (у разі відсутності) Правил благоустрою населених пунктів;

поширенню міжмуніципального співробітництва у сфері зовнішнього освітлення населених пунктів;

створенню умов для залучення інвестицій, дешевих міжнародних кредитів та/або грантів на розвиток інфраструктури, впровадженню сучасних методів і технологій у сфері зовнішнього освітлення;

проведенню інформаційної компанії щодо зменшення обсягів споживання електроенергії.

14. Забезпечити проведення своєчасної та у повному обсязі оплати праці працівників бюджетних установ і розрахунків за енергоносії та комунальні послуги, які споживаються бюджетними установами, не допускаючи будь-якої заборгованості з таких виплат.

15. Забезпечити неухильне дотримання норм Бюджетного кодексу України щодо проведення в першочерговому порядку розрахунків за захищеними видатками.

Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади

1. Проаналізувати результати оцінки соціально-економічного розвитку регіонів за 2020 рік, які розміщені на веб-сайті Мінрегіону, та забезпечити проведення аналізу негативних тенденцій розвитку відповідної сфери й прийняття оперативних управлінських рішень щодо вирішення проблемних питань.

2. Забезпечити ефективну співпрацю центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з подолання негативних тенденцій та вирішення найбільш гострих соціально-економічних проблем, зокрема шляхом:

проведення спільних засідань колегій, координаційних нарад (семінарів) з питань соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації в Україні;

залучення представників місцевих органів виконавчої влади до складу робочих груп при опрацюванні проектів загальнодержавних нормативно-правових актів з питань регіонального розвитку та місцевого самоврядування;

започаткування спільних рубрик на своїх офіційних веб-сайтах для розміщення аналітичних оглядів спільної діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади з метою виявлення позитивного досвіду та його впровадження.

3. Сприяти взаємоузгодженості документів стратегічного планування розвитку регіонів із цілями та пріоритетами Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки.

4. Сприяти ефективному публічному інвестуванню та залученню додаткових ресурсів для досягнення цілей державної регіональної політики.

5. Вжити невідкладних заходів щодо забезпечення стабільної роботи підприємств, які мають стратегічне значення для розвитку регіональних економік, зокрема тих, що допустили спад обсягів виробництва продукції або працюють збитково, мають значний обсяг заборгованості з виплати заробітної плати та податковий борг.

6. Забезпечити реалізацію Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

7. Сприяти у наданні позик на покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів.

8. Забезпечити своєчасне перерахування субвенцій з державного бюджету відповідно до розпису асигнувань державного бюджету на відповідний період.

9. Здійснювати моніторинг виконання місцевих бюджетів та надання відповідних рекомендацій місцевим фінансовим органам.

10. Забезпечити координацію роботи галузевих підрозділів адміністрацій щодо підготовки пропозицій стосовно внесення змін до нормативно-правових актів для забезпечення реформування закладів бюджетної сфери та побудови нової моделі надання послуг споживачам.

11. Сприяти запровадженню місцевих програм співфінансування «теплих» кредитів з місцевих бюджетів та їх поширенню на всі регіони України для забезпечення принципу субсидіарності місцевої підтримки.

12. Здійснити заходи щодо вдосконалення методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики.
